بزرگترین نشانه

دکتر مجید معارف

بسم الله الرحمن الرحیم

بزرگترین نشانه

نویسنده:

مجید معارف

ناشر چاپی:

موسسه فرهنگی نبا

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

بزرگترین نشانه

مشخصات کتاب

سرشناسه : معارف، مجید، - ۱۳۳۲

عنوان و نام پدیدآور : بزرگترین نشانه/ مجید معارف

مشخصات نشر : تهران: موسسه نبا، ۱۳۷۶.

مشخصات ظاهری : ص ۳۲

شابک : ۹۶۴-۶۶۴۳-۰۰-۰بها:۱۰۰۰ریال

وضعیت فهرست نویسی : فهرستنویسی قبلی

يادداشت : کتابنامه: ص. ۳۱

موضوع : قرآن -- اعجاز

رده بندی کنگره : BP۸۶/م۶ب۴ ۱۳۷۶

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۱۵۸

شماره کتابشناسی ملی : م ۷۷-۷۰۲

ص: ۱

اشاره

بزرگترین نشانه

دکتر مجید معارف

انتشارات نبأ

بسم الله الرحمن الرحیم

از مسائل قابل توجّه در بحث اعجاز قرآن ، تحقیق و بررسی در زمینه وجوه اعجاز قرآن است . ضرورت این بحث از آنجا روشن می گردد که در نظر گیریم که قرآن کریم در مواجهه با منکران و مخالفان خود ، اعجاز کتاب الهی را از وجوه متعدّدی مطرح ساخته و بدینوسیله عجز و ناتوانی آنان را در آوردن کتابی به مانند آن ، به رخ ایشان کشیده است . دانشمندان اسلامی نیز در آثار و تحقیقات خود از این وجوه به شکل مفصّل سخن گفته اند . از این وجوه برخی مستقیما در آیات قرآن ذکر شده و برخی دیگر حاصل برداشتهای دانشمندان از واقعیّتهای قرآنی است . آنچه در این نوشتار آمده ، اشاره کوتاهی است به وجوهی از اعجاز کتاب الهی که در آیات قرآن از آن سخن به میان آمده است . این وجوه به طور خلاصه عبارتند از :

۱ـ اعجاز از نظر فصاحت و بلاغت

۲ـ اعجاز از نظر شخص آورنده آن

۳ـ اعجاز از نظر استواری بیان و نداشتن اختلاف

۴ـ اعجاز از نظر قانونگذاری و هدایتگری

۵ـ اعجاز از نظر اخبار و حوادث غیبی

ذیلاً در مورد هریک از این وجوه توضیحاتی ارائه می گردد :

۱ـ اعجاز قرآن از نظر فصاحت و بلاغت

نخستین وجه از وجوه اعجاز قرآن فصاحت و بلاغت آن است . این فصاحت و بلاغت در حدّی است که دسترسی به آن برای کسی ممکن نیست . فصاحت ، به معنای واضح بودن کلمات از نظر معنا ، و شیوا و روان بودن عبارات از نظر ترکیب است . و بلاغت به معنای رسا بودن کلام در ارائه مطالبی است که متناسب با شرایط مختلف ، مورد توجّه گوینده است .

به عقیده اکثر مفسّران ، در آیاتی که خداوند مخالفان اسلام را جهت آوردن کلامی همانند قرآن مورد خطاب قرار داده و از جمله می فرماید : «فَلْیَأْتُوا بِسُورَهٍ مِنْ مِثْلِهِ» ـ یعنی : پس باید سوره ای به مثل و مانند قرآن بیاورند ـ مقصود

از این مثل و مانندی ، همانندی و همترازی در فصاحت و بلاغت است . و به دلیل نیرومندی اعراب آن روزگار در ارائه کلام فصیح و بلیغ ، اعجاز قرآن در این ناحیه ، نخستین وجه اعجاز کتاب الهی است که نظر اعراب را به خود جلب نمود . برای توضیح بیشتر متذکّر می شویم که : قرآن در جامعه ای نازل گردید که مردم آن از نظر سخن سرایی و شعر و ادب در اوج خود به سر برده و از شاعران مبرز و کارشناسان ادبی نیرومندی برخوردار بودند . امّا آیات و سوره های قرآن _ خصوصا سوره هایی که در مکّه نازل گردید _ از نظر سبک و اسلوب و نیز فصاحت و بلاغت در چنان مرتبه ای بود که بزرگان شعر و ادب را در آن جامعه مقهور خود ساخت .

آنچه برای این کارشناسان حیرت انگیز می نمود آن بود که نمی دانستند که درباره قرآن چگونه داوری نمایند . آنان به خوبی می دانستند که قرآن کریم نه شعر است و نه نثر معمولی ، بلکه سبک جدیدی از سخن را ارائه کرده است که از لطایف شعر و نثر هر دو برخوردار است .

از سوی دیگر قرآن در قالب همان عبارات زیبا و دلنشین ، به طرح مبانی اعتقادی و اخلاقی اسلام پرداخت

و اعتقادات کفّار و مشرکین و نیز آداب و رسوم جاهلی آنان را به شـدّت مورد تخطئه قرار داد . با توجه به این واقعیّت ، نزول قرآن در جامعه عربی موجب گردید که مشرکانِ سخن شناس از یک سو شیفته فصاحت و بلاغت قرآنی شده به استماع آیات آن روی آورند و شبها به طور مخفیانه به تلاوت رسول خدا (ص) گوش فرا دهند و از طرف دیگر جهت حفظ عقاید و آداب و رسوم خود ، پرچم مخالفت و مبارزه با رسول خدا (ص) را به پا دارند .

آنچه در این میـان حقّـانیت رسول خـدا (ص) را تثبیت نمود و موجب شـد که آن حضـرت بتوانـد در مقابـل طوفان مخالفتها و اعتراضـات مقاومت کنـد ، همان اعجاز قرآن کریم بود . در این مورد آیاتی نازل شـد و از مشـرکان رسـما دعوت نمود که در صورت تردیـد در خدایی بودن کلام قرآن ، کتاب و یا لااقل سوره ای به مثل و مانند آن ارائه کنند . (طور/۳۴ ، بقره/۲۳ ، بنی اسرائیل/۸۸) امّـا منکران وحی و مخالفـان رسول خـدا (ص) با تمام انگیزه ای که در مبارزه با رسول خـدا (ص) در وجود خود احساس میکردند ، مقهور فصاحت و بلاغت بی مانند قرآن شده و هرگز نتوانستند کلامی به نزدیک سخنان قرآن ظاهر

سازند .

مفسّران در تفسیر آیات ابتدای سوره مدثّر آورده اند که :

پیامبر (ص) را رسم چنان بود که در کنار حجرالاسود یا حِجْر اسماعیل می نشست و به خواندن قرآن می پرداخت . رسول خدا (ص) به این ترتیب آیات وحی را به گوش مشرکان رسانده و آنان را به اسلام دعوت می کرد . قریش که از تأثیر قرآن بر مردم وحشت کرده بودند ، نزد ولید بن مغیره ـ از کارشناسان ادبی آن عصر ـ آمدند و از او خواستند که در مورد سخنان محمّد (ص) داوری کند و بگوید که در شمار کدامیک از گونه های سخن بشری ـ شعر ، خطابه ، کلمات کاهنان و مرتاضان ـ قرار دارد .

ولید گفت : بگذارید که از نزدیک سخنان او را بشنوم . آنگاه به نزد پیامبر (ص) رفت و گفت : از اشعار خود قدری برایم بخوان . پیامبر (ص) فرمود : این ، کلام خداوند است ؛ کلامی که برای فرشتگان و پیامبران خود پسندیده است . ولید گفت : مقداری بر من تلاوت کن . رسول خدا (ص) چند آیه از سوره حم سجده را تلاوت کرد . چون به این آیه رسید که : « فَاِنْ اَعْرَضُوا فَقُلْ

اَنْذَرْتُکُمْ صاعِقَةً مِثْلَ صاعِقَهِ عادٍ و ثَمُودَ » ــ یعنی :

اگر از حقیقت رویگردان شدنـد ، پس بگو : شـما را از صاعقه ای هماننـد صاعقه عاد و ثمود بیم می دهم ، لزره بر انـدام ولید افتاد و بی آنکه به نزد قریش باز گردد ، به نزد قوم خود یعنی قبیله مخزوم رفت . وی به آنان گفت :

«به خدا قسم که از محمّد (ص) کلامی شـنیدم که شـباهتی به کلام جن و انس ندارد . کلامش حلاوت و روانی ویژه ای دارد هماننـد شـاخه هـای تـازه و خرّم است . چونـان درختی است که بر و بالای آن شـیرین و پر بار و اصل و ریشه آن با طراوت و سیراب کننده است . کلامی است بر فراز تمام کلامها . و هیچ سخنی را یارای برابری با آن نیست .»

چون این جریان به گوش قریش رسـید ، آنان به نزد ابوجهل رفتند و گفتند : ای ابا حکم ، ولید از آیین پدران ما بر گشـته و به دین محمّـد (ص) درآمـده است . مگر نمی بینی که از نزد محمّـد (ص) به سوی ما مراجعت نکرد؟! فردای آن روز ابوجهل به نزد ولید رفت و به او گفت : ای عمو ، تو ما را سرافکنده و رسوا ساختی . چرا

به آیین محمد درآمدی ؟! ولید گفت : من به آیین او نگراییده ام . امّا سخنانی از او شنیدم که لرزه بر تنم افتاد و وجودم را تسخیر نمود . ابوجهل گفت : قوم تو می خواهند که مالی جمع آوری نموده و در اختیار تو قرار دهند که بلکه از گرایش به محمّد خودداری کنی . ولید گفت : مگر قریش نمی دانند که من ثروتمندترین ایشانم ؟!

ابوجهل گفت : اگر چنین است پس درباره محمّد (ص) چیزی بگو تا قومت بفهمند که تو منکر دین اویی . ولید گفت : آخر چه بگویم ؟! به خدا سوگند احدی در میانه شما نیست که از من داناتر به شعر و به رجز و به قصیده آن و حتّی به اشعار جنّیان باشد . به خدا سوگند کلام محمّد به هیچکدام از این اشعار و سخنان شباهتی ندارد و ... ابوجهل گفت : قوم تو به این سخنان راضی نمی شوند تا درباره آن چیزی بگویی . ولید گفت : مرا واگذارید تا فکری کنم . او بعد از آنکه همه فکرهایش را کرد گفت : کلام او چیزی جز سحر نیست ؛ سحری که از دیگران گرفته است . مگر نمی بینید که بین پدر و فرزندش جدایی می افکند ؟!

ناگفته نماند که ولید خود می دانست که قرآن واقعا

سحر نبوده و کلام خداوند است ، امّا از روی ناچاری و برای خوشایند قوم خود این قضاوت را به زبان آورد . و از این رو قرآن کریم در آیات ابتدای سوره مدّثّر همین مطلب را در قالب آیاتی بسیار نغز و شیرین نازل فرموده و بدترین عاقبت را در مورد ولید بین مغیره خبر داد . آن آیات چنین است :

«اینک مرا با کسی که خود او را آفریده ام واگذار ؛ همان کس که برای او مال گسترده ای قرار دادم و فرزندانی که همواره در خدمت اویند ، و وسایل زندگی را از هر جهت برای او فراهم ساختم و باز هم طمع دارد که بر آن بیفزایم . امّا هرگز چنین نخواهد شد . چرا که او نسبت به آیات ما عناد و دشمنی می ورزد . بزودی آتش را با جان او آشنا خواهم ساخت . او (برای مبارزه با قرآن) اندیشه کرد و مطلب را ارزیابی نمود . مرگ بر او باد که چگونه به ارزیابی پرداخت ! باز هم مرگ بر او باد که چگونه به ارزیابی (غلط) پرداخت ! سپس نگاهی افکند و چهره در هم کشید . سپس پشت (به حق) کرد و تکبر ورزید . و سرانجام گفت : این قرآن چیزی جز سحر نیست ؛ سحری که از دیگران گرفته شده (و در

نتیجه) جز سخنان انسان نمی باشد . (امّا ولید بداند که) به زودی او را وارد سقر می کنم . و تو چه می دانی که آتش سقر چیست ! سقر آتشی است که نه چیزی را باقی میگذارد و نه چیزی را رها می سازد . این آتش پوست را بکلّی دگرگون می کند و نوزده نفر از فرشتگان عذاب برآن گمارده شده اند .» (مدّثّر ۱۱ _ ۳۰) .

۲_اعجاز قرآن از جهت شخص آورنده آن

قرآن کریم بر پیامبر اسلام (ص) نازل گردید و آن حضرت نیز آن را بر مردم عصر و زمانه خود قرائت فرمود. تاریخ زندگانی رسول خدا (ص) تاریخ روشنی است . مطابق این تاریخ پیامبر اسلام (ص) شخص ناآشنایی به خواندن و نوشتن بود . بالاتر از آن ، رسول گرامی (ص) در محیطی به دنیا آمده و نشو و نما نمود که افراد باسواد آن بسیار محدود بودند و به گفته ای تعداد آنان از هفده نفر تجاوز نمی کرد که آنان هم نام و نشانشان کاملاً مشخّص است . بنابراین در صورت وجود معلّم یا معلّمانی در زندگی رسول خدا (ص) این موضوع قابل کتمان نبود و از چشم تاریخ مخفی نمی ماند . چنانکه دشمنان پیامبر (ص) نیز نتوانسته اند وجود معلّم یا

معلّمانی را برای رسول خدا (ص) ثابت کرده و قرآن را حاصل تعلیم و تعلّم بشری در زندگی آن حضرت معرفی کنند .

علاوه بر شواهد تاریخی ، قرآن کریم نیز به صراحت رسول خدا (ص) را شخصی ناآشنا به خواندن و نوشتن دانسته و عرضه قرآن از سوی او را جنبه ای از اعجاز اعلام می کند . قرآن از پیامبر اسلام به عنوان فردی امّی یاد کرده (اعراف /۱۵۷) و علاوه بر آن جامعه آن حضرت را نیز جامعه ای امّی می داند . و کلمه امّی به طوری که مفسّران گفته اند به شخصی اطلاق می شود که از نظر ناآشنایی بر خواندن و نوشتن همانند کسی است که از مادر متولّد شده است . علاوه بر آن قرآن در خصوص بی اطّلاعی رسول خدا(ص) از خواندن و نوشتن می فرماید :

« (ای رسول ما) تو پیش از نزول قرآن (نمی توانستی) کتاب و نوشته ای تلاوت کنی و یا آن را با دست خود به کتابت بیاوری . که اگر چنین بود مردمان باطل گرا به شک و تردید می افتادند . » (عنکبوت /۴۸)

امّا دلیل این مطلب بر معجزه بودن قرآن آن است که : چگونه می توان باور کرد که شخصی درس ناخوانده و مکتب و استاد ندیده ، بتواند از پیش خود ، کتابی بیاورد

که فصحای عرب را دچار شگفتی سازد ، و سپس از آنان و بلکه همه بشریّت دعوت به آوردن نظیری جهت آن کند، امّا کسی نتواند قدمی در این مسیر بگذارد ؟! و آیا این دلیل بر این مطلب نیست که قرآن حاصل وحی آسمانی است که از ناحیه پروردگار عالم بر رسول خدا (ص) نازل شده است ؟!

نکته دیگر در زمینه این نتیجه گیری آنکه : رسول خدا(ص) قبل از بعثت ، به مدّت چهل سال در بین مردم زندگی کرده و نحوه سخن گفتن وی ، و به عبارت دیگر اسلوب کلام و عبارات آن حضرت ، برای مردم آشنا و مشخّص بود . امّا کلامی که رسول خدا (ص) پس از بعثت به عنوان معجزه به مردم عرضه نمود ، از هر جهت با سخنان و عبارات او تفاوت داشت و این اختلاف چیزی نبود که بر سخن شناسان و آگاهان آن روزگار مخفی بماند . از این رو قرآن کریم از همین مطلب نیز جهت اثبات اعجاز آن استفاده کرده و به رسول خدا (ص) چنین آموزش میدهد که :

«بگو من حق ندارم که قرآن را از پیش خود تغییر دهم ، بلکه فقط از چیزی که بر من وحی می شود پیروی می کنم . من اگر پروردگارم را معصیت کنم ، خود نیز از

مجازات روز بزرگ (قیامت) در هراس خواهم بود . بگو اگر خدا می خواست آیات قرآن را بر شما نمی خواندم و از محتوای آن شما را آگاه نمی ساختم . من مدتّها پیش از این (نزول قرآن) در میان شما زندگی کردم (و خبری از این سخنان برای شما نبود) . آیا (در این مطلب) نمی اندیشید ؟» (یونس /۱۶و۱۵)

۳ـ اعجاز قرآن از نظر استواری بیان و نداشتن اختلاف

یکی از جنبه های اعجاز قرآن همسانی و هماهنگی اجزای آن و مصونیت آن از هر گونه اختلاف و تناقض است . این مطلب به قدری اهمیّت دارد که قرآن خود آن را خاطرنشان ساخته و در آیه ۸۲ سوره نساء می فرماید :

«آیا پس در قرآن تدبّر و تأمّل نمی کنند ؟ و اگر قرآن از جانب غیر خدا (نازل شده) بود در آن اختلافات زیادی می یافتند .»

طبق این آیه اختلاف ناپذیری قرآن یکی از دلایل غیر بشری بودن قرآن است . زیرا با توجّه به خصوصیّات انسان که اندیشه های او در معرض تغییر و تحوّل است و این تغییر و تحوّل بر آثار و تألیفات او اثر می گذارد ،

سلامت قرآن از هر گونه تعارض و تناقض ، توجیهی جز غیربشری بودن آن ندارد . خصوصا اگر در نظر گیریم که قرآن مجید تدریجا نازل شده و دوره نزول و تدوین آن در فاصله ای نسبتا طولانی صورت پذیرفته است . به توضیح دیگر :

با توجّه به تکامل تدریجی در اندیشه انسان ، مسأله تجدید نظر در آثار بشری و حکّ و اصلاح این آثار ، امری موجّه و طبیعی به شمار می رود . اگر قرآن طبیعتی بشری داشت ، قهرا از عارضه تجدید نظر و اسقاط و اضافات در امان نبود (و یا آنکه برخوردار از اختلاف می گشت) . امّا تاریخ نزول قرآن ، تاریخ روشن و صریحی است و این تاریخ وجود هر گونه تجدید نظر را در ارتباط با قرآن نفی می کند . مطابق این تاریخ ، پس از نزول قرآن بر رسول خدا(ص) ، آن حضرت آیات وحی را بر کاتبان خود قرائت کرده و آنان نیز پس از ثبت آیات قرآن ، نسخه آن را به رسول خدا (ص) تسلیم می کردند ، ضمن آنکه برخی از اصحاب پیامبر (ص) نسخه هایی ــ از قرآن ــ نیز برای خود تهیّه می کردند . به این ترتیب نسخه های متعدّی از قرآن در حیات پیامبر (ص) به وجود آمد که اصطلاحا به آن مصاحف گویند . آنچه در طرح این مطلب اهمیّت دارد

آن است که آیات وحی از بـدو نزول تا اسـتقرار خود در مصاحف ، مورد حکّ و اصـلاح و یا افزایش و کاهش قرار نگرفت . چرا که اگر این موضوع اتّفـاق افتـاده بود ، اثر آن در تاریـخ به جـای مانـده و دشـمنان اسـلام بـا طرح آن در هر زمـان به بهره برداری تبلیغاتی اقدام می کردند .

۴ـ اعجاز قرآن از نظر هدایتگری و قانونگذاری

از مسائـل قابـل توجّه در بررسـی اهـداف نزول قرآن ، موضوع هـدایتگری این کتـاب و نحوه قانونگـذاری آن است . برخی از آیـات قرآن از هـدایتگری قرآن به عنوان یکی از دلایل نزول این کتاب یاد کرده انـد . از آن جمله در آیه ۱۸۵ سوره بقره می فرماید :

«ماه رمضان ماهی است که قرآن نازل گردیده ؛ قرآنی که در بردارنده هدایت برای مردمان است .»

و در آیه ۱۳۸ از سوره آل عمران آمده است :

«قرآن بیانی (از حقیقت) برای مردم در برداشته و (عامل) هدایت و اندرز پرهیزکاران است »

و از این دو آیه صریحتر در آیه ۹ از سوره بنی اسرائیل

می فرماید :

«این قرآن به راه و طریقه ای مردم را هدایت می کند که پاینده ترین و استوارترین راه است .»

نکته قابل توجّه در هـدایتگری قرآن آنکه در برخی از آیات ، خداونـد قرآن را بیان کننـده هر حقیقتی اعلام کرده است ؛ مثل آنکه می فرماید :

«ای رسول ، ما این کتاب را بر تو نازل کردیم که بیان کننده هر چیزی است .» (نحل/۸۹)

و در آیه دیگر تأکید می کند که :

«هیچ تر و خشکی نیست مگر آن که در کتابی روشنگر ثبت است .» (انعام/۵۹)

البتّه برخی در این آیه «کتـاب مبین» را به معنـای لوح محفوظ گرفته انـد که در این صورت قرآن کریم انعکاس و ترجمانی از لوح محفوظ است (بروج/۲۱و۲۲) به هر جهت از این دو آیه استفاده می شود که قرآن جهت هـدایت انسان از هیچ مطلبی که لازمه هدایت اوست خودداری نکرده است .

قرآن در این خصـوص موضوعـات بسـیار متنـوعی را مطرح کرده است که هر کـدام به نحـوی در هـدایت انسـان مـؤثر است . نموداری از این موضوعات به قرار زیر است :

ــ طرح اصول اعتقادی از جمله توحید و خداشناسی ، معاد و رستاخیز ، نبوّت و پیامبری ، امامت و زمامداری و ...

ــ طرح اصول و ضوابط اخلاقی ، ارائه نموداری از فضایل و رذایل و تأکید بر ثبات ارزشهای انسانی همانند تقوا ، عدالتخواهی ، وفای به عهد ، امانتداری و صدق و راستی. ــ انسان شناسی و طرح ویژگیها و ابعاد شخصیّت انسان با تکیه بر ضعفها و قوّتهای نفسانی بشر .

ــ ارائه معیارها و اصولی جهت زندگی اجتماعی انسان ؛ از جمله اتّحاد و جهاد ، امر به معروف و نهی از منکر ، تعاون و همکاری ، تعهّد و ایثار ، سفارش به حق و صبر و مسئولیت اجتماعی .

ــ ارائه سرگذشتهای تاریخی به منظور بهره برداری از عبرتهای تاریخی و آشنایی انسان با اصول و سنن حاکم بر هستی .

ــ ارائه استدلالهای متین و منطقی در مورد مبدأ و معاد ، بحث و احتجاج با مشرکان و شرحی از درگیری پیامبران .

ــ ارائه تکالیف و مقرّرات دینی و طرح احکام عبادی از جمله نماز ، روزه ، حج و ...

نکته مهم در باب قوانین قرآن و تفاوت آن با قوانین

بشـری آن است که قرآن قانونگذاری و ارائه هدایت خود را بر پایه توحید و اخلاق فاضله قرار داده و معتقد است که تشریع ــ یعنی وضع مقرّرات دینی و اجتماعی ــ بایـد با نیازهای روحی و فطری انسان تناسب داشـته باشـد . به این ترتیب انسان شناسـی قرآن ، انسـان شناسـی ویژه ای است که از این جهت بـا سـایر مکـاتب تفاوت دارد . مکاتب مادّی در وضع قوانین و مقرّرات ، نگاه معنوی را از مطالعات حقوقی خود حـذف کرده انـد و قوانین و مقرّرات را صـرفا بر اساس دیگری یعنی تحوّل اجتماعی و سیر تکاملی مادّی انسان ــ صـرف نظر از روح فضـیلت گرایی ــ بنا می کنند . در حالیکه قرآن انسان را موجودی می داند که بر اساس فطرتی الهی خلق شده و از نظر روحی مستعدّ گام نهادن در مسیر کمال و تعالی انسانی است .

نکته دیگر در بـاب هـدایت قرآنی آنکه : قرآن کتابی بسـیار عمیق بوده و دارای مراتب متعـدّدی از معناست . علی (ع) در این خصوص می فرمایـد : «اَلْقُرْآنُ ظاهِرُهُ اَنیقٌ وَباطِنُهُ عَمیقٌ .» یعنی : قرآن ظاهری زیبا و باطنی بسـیار عمیق دارد . قرآن از نظر معنا هماننـد دریـای عمیقی است که افراد معمولی بر سـطح آن حرکت کرده و تنهـا از مفـاهیم ظـاهری آن اطّلاعـاتی به دست می آورند ، لکن رسول

خدا(ص) و امامان معصوم (ع) که مخاطبان واقعی قرآن به شمار می روند ، قادرند که در ژرفای آن نفوذ کرده ، حقایق نهانی آن را آشکار سازند .

با توجّه به این حقیقت ، گر چه قرآن به قصد هدایت انسان نازل شده ، لکن در تلاوت و برداشت ظاهری از قرآن ، هدایتی برای بشر تضمین نگشته است . بسیاری از حقایق قرآن در قالب اصول و کلّیاتی نازل شده که نیازمند تبیین و تفسیر است و از همان آغاز نزول قرآن ، خدای متعال رسول خود را مأمور تبیین آن فرمود . (نحل/۴۴) چنانکه پیامبر گرامی نیز در طول حیات خود ــ بویژه در آستانه رحلت ــ عترت و اهل بیت خود را جهت روشن ساختن حقایق قرآن برای مردم ، معرّفی فرمود . آن حضرت در حدیث مشهوری که به حدیث ثقلین مشهور است خطاب به مسلمانان فرمود :

«من دو چیز گرانقدر و ارزشمند برای شما به یادگار می گذارم ؛ کتاب خدا و عترت و اهل بیتم را . دو امانتی که اگر به آنان تمسّک جوئید هرگز گمراه نخواهید شد . و این دو ، امانتی هستند که هرگز از هم جدا نخواهند شد تا آنکه در قیامت مجددًا به من ملحق گردند .» و باید گفت که اکثر مسلمانان پس از رحلت پیامبر اکرم(ص)

سفارش آن حضرت را زیر پا نهادند و با دوری از اهل بیت رسول خدا (ص) تلاش کردند که با دانش و خرد معمولی از حقایق قرآن و هدایت آن بهره برداری کنند که طبعا در این راه گرفتار اختلاف رأی و برداشتهای مختلف شده ، از مسیر هدایت قرآنی بدور افتادند .

۵ـ اعجاز قرآن از نظر اخبار و حوادث غیبی

اشاره

وجه یگری از وجوه اعجاز قرآن که مورد توجّه دانشمندان اسلامی قرار گرفته است ، طرح اخبار و حوادث غیبی در قرآن است . مقصود از حوادث غیبی ، رشته ای از وقایع مخفی و پنهانی است که با اسباب و وسایلی که در عصر نزول قرآن ، در اختیار انسان قرار داشت ، آگاهی از آنها امکان پذیر نبود . در این صورت سخن گفتن قرآن از این وقایع ، نوعی اعجاز به شمار رفته و ماهیّتی جز وحی الهی بر پیامبر (ص) ندارد . اخبار و حوادث غیبی ـ به این معنی ـ در قرآن بسیار متعدّد و فراوان است و در یک طبقه بندی می توان آنها را بر سه بخش تقسیم نمود :

الف ـ ذکر حوادث و سرگذشتهای پیشینیان

یکی از محورهایی که در قرآن سوره های فراوانی را به خود اختصاص داده است ، نقل حوادث و

سرگذشتهایی از اقوام و ملل قبل از اسلام است . در قرآن از ۲۶ تن از پیامبران الهی سخن به میان آمده و در مورد سرنوشت قوم و قبیله برخی از آنها مطالبی به تفصیل یا اجمال وارد شده است ؛ مطالبی که در آن روزگار ریشه ای در کتب و تواریخ نداشته و احدی از انسانها بر آن مطّلع نبوده است . در این صورت ذکر این وقایع در قرآن نوعی اِخبار از غیب به شمار می رود . این مطلب مورد نظر و تأکید قرآن نیز به شمار می رود به طوری که در چندین مورد اهمیّت آن را خاطرنشان ساخته است . از جمله در سوره هود ، آیه ۴۹، پس از ذکر سرگذشت حضرت نوح و قوم او می فرماید :

«این از خبرهای غیبی بود که بر تو وحی می کنیم . تو و قوم تو قبل از آن (یعنی نزول این آیات) اطّلاعی از این ماجرا نداشتید . حال صبر کن که پایان کار از آنِ پرهیزکاران است .

نکته قابل توجّه آنکه : در مورد برخی از پیامبران و یا سرگذشت اقوام آنان ، در تورات و انجیل نیز مطالبی وارد شده است . امّا هرگز نمی توان گفت که قرآن در بیان سرگذشتهای پیامبران از تورات و انجیل اقتباس و تقلید کرده است . دلیل این مطلب آن است که : اوّلاً به گفته

دانشـمندان و متخصّـِصان علوم قرآنی ، اکثر این حوادث در سوره های مکّی ـ سوره هایی که در مکه نازل شده است ـ وارد شده و در مکّه یهودیان و مسـیحیان حضور و نفوذی نداشـته اند که بخواهند در مقام تعلیم به پیامبر (ص) داستان و سرگذشتی را برای آن حضـرت بـازگو کننـد . ثانیا ، اگر کسـی سرگذشـتهای پیامبران را در قرآن با همین سرگذشـتها در تورات و انجیل مقایسه کند ، در می یابد که بین روایت قرآن و روایت ِ تورات و انجیل تفاوت چشمگیری وجود دارد و به توضیح دیگر :

شخصیّت بسیاری از پیامبران الهی در کتب قبل از قرآن ، شخصیّتی متزلزل ، گنهکار و غافل و فراموشکار ترسیم شده است که البتّه این مطلب معلول تحریف شدن تورات و انجیل پس از درگذشت حضـرت موسی (ع) و عیسی(ع) می باشد در حالیکه در سرگذشـتهای قرآنی ، همه جـا شخصیّت پیامبران به عنوان انسانهایی خـدا ترس ، مؤمن و صـبور و ... از هر جهت اسوه و الگو مطرح شـده انـد به طوری که بر خواننـده معلوم می گردد که مطالب قرآن در این زمینه اقتباسـی از تورات و انجیل نیست بلکه وحی جدیدی است که از سوی خدا نازل شده است .

ب ـ ذکر پیشگویی هایی از حوادث آینده

اشاره

قسمت دیگری از اخبار غیبی قرآن مربوط به پیشگویی هایی از حوادث آینده است ؛ حوادثی که قرآن از وقوع آن خبر داد و پس از مدّتی این وقایع همان گونه که قرآن پیشگویی نموده بود به وقوع پیوست . این گونه وقایع مصادیق متعدّدی دارد که به برخی از آنها اشاره می شود :

۱ــ پیشگویی پیروزی روم بر ایران

مقارن بعثت پیامبر اسلام (ص) در جنگی که بین ایران و روم واقع شد ، دولت روم شکست خورد . و این پیروزی موجب اندوه و ناراحتی مسلمانان گردید . امّا قرآن در سوره روم ضمن خبر از این واقعه ، قاطعانه اعلام نمود که در جنگ دیگری که ظرف چند سال آینده رخ خواهد داد ، دولت روم پیروز می شود و این پیروزی شادی مؤمنان را به همراه خواهد داشت . این آیات چنین است :

«الم غُلِبَتِ الرُّومُ فی اَدْنَی الْاَرْضِ وَ هُمْ مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَیَغْلِبُونَ * فی بِضْعِ سِنینَ لِلّهِ الْاَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَ مِنْ بَعْدُ وَ یَوْمَئِذٍ یَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ» یعنی :

«رومیان مغلوب شدند . (و این شکست) در سرزمین نزدیکی (نزدیک به مکّه) رخ داد . امّا آنها بعد از

مغلوبیت بزودی غلبه خواهند کرد ، در ظرف چند سال. همه کارها از آن خداست ، چه قبل و چه بعد (از این پیروزی و شکست) . و در آن روز مؤمنان خوشحال خواهند شد . (روم/ ۲ _ ۴)

از مطالعات تاریخی به دست می آید که شکست مورد اشاره برای دولت روم در سال هفتم بعثت رخ داد . امّا تنها پس از شش سال پادشاه روم به نام هرقل تهاجم خود را به ایران شروع کرد و شکستهایی پی در پی را نصیب خسرو پرویز نمود و تعبیر : «وَعْدَ اللّهِ لایُخْلِفُ اللّهُ وَعْدَهُ» که در ادامه همین آیه در سوره روم آمده است . به وقوع پیوست.

۲_ پیشگویی پیروزی در جنگ بدر

خدای متعال در سوره قمر می فرماید : «اَمْ یَقوُلُونَ نَحْنُ جَمیعٌ مُنْتَصِرٌ * سَیُهْزَمُ الْجَمْعُ وَ یُوَلُّوْنَ الدُّبُرَ » . یعنی :

یا آنان (مشرکان) گویند که ما هماهنگ و پشتیبان یکدیگریم ؟ بزودی اتّحاد و اجتماع آنان در هم شکسته شده و رو به فرار و پراکندگی خواهند گشت .

این آیات از هزیمت و شکست مشرکین و از هم پاشیده شدن اجتماعات آنان خبر می دهد . با نظر به تاریخ نزول این دو آیه روشن می گردد که این جریان در جنگ

بـدر واقع گردیـد ؛ آنگـاه که ابوجهـل اسب خود را به جلو رانـد و در پیشـاپیش لشـکر خود قرار گرفت و گفت : «ما امروز از محمّد و یارانش انتقام خواهیم گرفت» ولی خداوند او را هلاك کرد و سپاه مشرکان را متفرّق ساخت .

آنچه در این جریـان اهمیّت دارد آن است که این آیات در شـرایطی نازل گردیـد که مسـلمانان در اقلیّت بودنـد و کسـی نمی توانست باور کند که سـیصد و سیزده نفر بدون سلاح و امکانات کافی بر لشکری مجهّز و حدّاقل سه برابر خود غالب گردند ؛ امّا با پیروزی قاطعانه مسلمانان بر مشرکان ، پیشگویی قرآن چنانکه فرموده بود به صحّت پیوست .

علاوه بر این دو مـورد ، پیشـگوییهای دیگری در قرآن وارد شـده که آنهـا نیز به صـحّت پیـوست که از جمله آن می تـوان از پیروزی مسـلمانان در فتح مکّه و ورود آنان به مسجدالحرام (در سوره فتح) ، حاکمیت یافتن بنی امیّه (در سوره بنی اسرائیل) و پیروزی و استقرار اسلام (در سوره های توبه و صف) یاد نمود که همه این موارد مبیّن اعجاز قرآن است .

ج ـ اسرار آفرینش در قرآن

اشاره

از جمله اخبار غیبیه قرآن اخباری است که از مسائل

مربوط به قوانین آفرینش و عـالم طـبیعت و کرات آسـمانی سـخن گفته و در این زمینه رازهـایی را برای بشـر برگشوده است . قرآن در دورانی از این حقایق و اسـرار پرده برداشت که راهی به این گونه مطالب نبود و کسـی نمی توانست به این حقایق پی ببرد مگر از راه وحی و اخبـار غیبی . اینگونه مطـالب در قرآن فراوان است ، امّـا از باب نمونه تنها به ذکر چنـد نمونه ـ آن هم در حـدّ ترجمه آیات ـ بسـنده می شود و از علاقمندان دعوت می شود جهت اطّلاع بیشتر به تفسـیر این آیات در کتب تفسـیر مراجعه نمایند .

۱ـ کیفیت پیدایش جهان و رمز حیات

سوره انبیاء آیه ۳۰ : ... آسمانها (کرات و سیارات) و زمین در ابتدا همه به هم متصل و چسبیده بودند (به شکل توده وسیعی از گاز طبق آیه ۱۱ سوره فصّلت) و ما آنها را از یکدیگر جدا (و تجزیه) کردیم و اساس حیات هر چیز را بر پایه آب قرار دادیم .

۲ـ گسترش وسعت جهان

سوره ذاریّات آیه ۴۷ : ما آسمان را به قدرت خود برپا ساختیم و آن را (دائما) گسترش داده و وسیع می گردانیم .

۳_ حرکت خورشید و ماه ، مدارات ستارگان

سوره یس آیه ۳۸ _ الی ۴۰ : خورشید به سمت مقصد و قرارگاهش در جریان است . این تقدیر و برنامه ریزی خدای قادر و داناست . و برای ماه (نیز گذر از) مراحل و منزلگاههایی قرار دادیم تا آنکه در انتها (از نازکی) به صورت شاخه نازک خرمایی در آید . نه برای خورشید سزاوار است که ماه برسد و نه شب بر روز پیشی گیرد و هر کدام از آنها در مسیر (ومدار) خود شناورند .

۴_ ستونهای نامرئی جاذبه

سوره رعد آیه ۲ : او همان خدایی است که آسمانها را، بدون ستونهای دیدنی برافراشت و به پا داشت (ستونهایی که نمی توانید ببینید) . سپس به کار عرش بپرداخت ، خداوند خورشید و ماه را در تسخیر (شما) قرار داد (تا از آن دو استفاده کنید) . هر کدام از ماه و خورشید تا اجل و زمان مشخّصی در حرکت و جریانند . کارها را او تدبیر می کند و آیات و پدیده ها را او برای شما تشریح می نماید ؛ باشد که به لقای پروردگارتان یقین پیدا کنید .

۵_ نقش بادها در باروری گیاهان

سوره حجر آیه ۲۲ : و بادها را آبستن کنندگان

فرستادیم (تا در اثر گرده افشانی ، باروری گیاهان را فراهم سازند) .

۶_ زوجیّت عمومی در نظام طبیعت

سوره ذاریّات آیه ۴۹ : و از هر چیزی (پدیده ای) زوجی آفریده ایم ؛ باشد که متذکّر شوید .

۷_ سقف محکم آسمان

سوره انبیاء آیه ۳۱ : و آسمان را به صورت سقف محکم و محفوظی قرار دادیم (تا شما را از خطر اشعه های کیهانی و سنگهای سرگردان آسمانی محافظت کند) و (باز) مردم از آیات (خلقت) ما غافل و بی خبرند .

۸_ کمبود اکسیژن در ارتفاعات جو

سوره انعام آیه ۱۲۵ : هر کس را که خداوند بخواهد هدایت کند ، سینه اش را جهت (فهم حقایق) اسلام باز کند و هر کس را بخواهد گمراه کند ، سینه اش را تنگ و فشرده سازد تو گویی که در حال صعود به آسمان است .

۹_ امکان نفوذ به طبقات و کرانه های آسمان و زمین

سوره رحمن آیه ۳۳ و ۳۴ : ای گروه جن و انس ، اگر می توانید از مرزهای آسمان و زمین بگذرید ، بگذرید .

ولی هرگز قادر نیستید مگر با نیرو و وسیله . پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید ؟

ناگفته نماند که در قرآن در خصوص آینده سرنوشت جهان حقایق دیگری هم طرح شده که هنوز به وقوع نپیوسته است ؛ مانند زلزله ای که در آستانه قیامت رخ خواهد داد و در پی آن کوههای پر صلابت ریز ریز شده و به هوا پرتاب می گردد (حج /۱ ، قارعه ، حاقّه/ ۱۳_۱۶ ، واقعه/۳_۶) و یا از دست رفتن فروغ خورشید ، به جوش آمدن دریاها ، خارج شدن ستارگان از مدارات خود و بهم خوردن آنها و ... (واقعه ، تکویر ، انفطار ، انشقاق و ...) قهرا اینها نیز نوعی خبر از آینده به شمار می رود زیرا در عصر نزول قرآن ارائه چنین پیشگوییهایی در مورد آینده هستی، مطرح نبود . امّا تئوریهای علمی امروزی خالی از چنین اشاره هایی در مورد وضعیت آینده کیهان نمی باشد ؛ حوادثی که وقوع آن نظام حیات و زندگی این جهان را در هم می پیچد و نظام حیات دیگری یعنی قیامت را بر پا می کند .

منابع و مآخذ

۱ـ قرآن مجید

۲ـ البیان / آیت اله ابوالقاسم خویی

۳ـ تاریخ قرآن / دکتر محمود رامیار

۴ـ تفسیر المیزان / محمد حسین طباطبایی

۵ـ تفسیر مجمع البیان / فضل بن حسن طبرسی

۶ـ تفسیر نمونه / جمعی از نویسندگان

ص: ۳۲

۷_ سیره ابن هشام / ابن هشام انصاری

۸_ مفردات / راغب اصفهانی

خود را بیازمائید:

۱ــ نظر قرآن در مورد آورنده آن ــ رسول خدا(ص)ــ از نظر آگاهی به دانش و سواد چیست ؟

۲ــ با ذکر آیه ای از قرآن ، اعجاز این کتاب را از نظر استواری بیان روشن سازید ؟

۳ــ دو نمونه از پیشگوییهای قرآن را که به وقوع پیوست بیان کنید ؟

۴ــ دو نمونه از اخبار علمی قرآن ، که با پیشرفت علوم تجربی به اثبات رسیده بیان کنید ؟

۵ــ چرا رسول خدا (ص) و امامان معصوم در تبیین هدایت قرآنی موظّف شده اند ؟ رابطه هدایت قرآنی با توضیحات معصومان (ع) را تحلیل کنید ؟

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹